

Integrált könyvtári rendszerek a kanadai közművelődési, felsőoktatási és szakkönyvtárakban

Míg a *Library Journal* évente visszatérő rendszerességgel a könyvtári rendszerek teljes piacát tekinti át, addig a *Canadian Library Journal* ugyanennek kanadai vonatkozásait tárgyalja szintén évi periodicitással (az előző évit lásd TMT, 39. köt. 7–8. sz. 1992. p. 343.).

A piaci helyzetkép a szoftvergyártókhöz és -forgalmazókhoz kiküldött kérdőíves felmérésen alapul, és a két nagy eladási területnek megfelelően különválasztva tárgyalja a kanadai eladásokat a nagyszámítógépes és a PC-alapú rendszerek területén.

Talán a gazdasági recesszió, talán a piac telítődése is okozta, hogy az 1988-tól 1990-ig tartó fellendülést (60, 57 és 58 installáció) a nagygépes rendszerek területén 1991-ben visszaesés követte, hiszen csak 33 új rendszert állítottak üzembe. A PC-alapú rendszerek területén nem állt meg a növekedés, hiszen az 1990-es 414 új rendszerbeállításához képest 1991-ben 460 installáció történt, de a növekedés korábbi 25%-os üteme már 10% körülre mérséklődött.

A nagygépes rendszerek körében ismét két nemzetközi hírű integrált könyvtári program vitte el a pálmát, a MultiLIS és a Dynix, míg a BEST-SELLER megtartotta harmadik helyét. A DRA, ill. az INNOPAC a negyedik legtöbb installációt mondhatja a magáénak. Kanadában újdonság volt a Sirsi cég UNICORN nevű rendszere, és az immár Magyarországon is megjelent BASIS alapú TECHLIBplus. Érdekes, hogy a kanadai illetőségű és meglehetősen nemzetközi tekintélynek örvendő GEAC nem jelentett 1991-ben új hazai üzembe helyezést viszonylag új ún. ADVANCE rendszerével, bár néhány installációja folyamatban van.

Érdekes a megoszlás könyvtártípusonként is, hiszen pl. az élővas MultiLIS eddigi összesen 100 működő rendszeréből 67-et közkönyvtárban, 26-ot egyetemi könyvtárban helyezett üzembe, viszont a Dynix az eddigi 52-ből csak kettőt installált egyetemi könyvtárban, a többit szinte kizárólagosan közkönyvtárakban. Ilyen szempontból a GEAC mutatja a legkiegyensúlyozottabb képet, 17 egyetemi és 10 közkönyvtári rendszerével. A TECHLIBplus a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően elsősorban szakkönyvtárakra specializálódott (9 rendszer és egyebüktől 3). Kanadában egyébként 335 nagygépes alapú integrált rendszert tartanak nyilván, közülük 162 működik közkönyvtárban, 84 egyetemi környezetben, 30 szakkönyvtárban, és 50 a kormányzati-közigazgatási szférában.

Az egyes rendszerek hagyományos kiválasztási szempontjai mellett látszik, hogy fontos lehet a szállító közelsége, az egyes rendszerek könyvtártípusokra orientáltsága, sőt az ajánlott gép típusa, és persze egyes kanadai területeken a rendszer

kétnyelvűsége is. Ez utóbbi területen komoly előrelépésnek számít, hogy a nagygépes szállítók kb. 50%-a már eleve képes francia nyelvű változatot piacra dobni a termékéből.

A személyi számítógépes (többnyire hálózatos) rendszerek piaca természetesen jóval nagyobb. Ezeket a programokat inkább a szakkönyvtárak és a kormányzati-közigazgatási könyvtárak vásárolják meg. Jellemző, hogy egyetemi, ill. közkönyvtárban viszonylag elenyésző az installációk száma.

Eddig Kanadában 1965 ilyen rendszert helyeztek üzembe, közülük toronymagasan vezet az INMAGIC a maga 66%-os részesedésével. Az EdiBase program 78 vevőre talált 1991-ben, s ezzel a második helyen végzett (17%). A piac többi részén még mintegy 16-17 egyéb szállító osztozik. Az 1991-ig leszállított rendszereket tekintve az utóbbi évben sem történt komolyabb változás, az INMAGIC és az EdiBase összességében is uralkodni látszik (68, ill. 11%).

A kanadai rendszerek nemzetközi piacon való szereplése 10% körül alakult az elmúlt évben. A nemzetközi szinten "hagyományosan" jobb GEAC vezet a sort 38 külföldi eladással, s őt követi a MultiLIS 29 rendszer leszállításával. A GEAC egyébként igen jelentős francia beruházásban érdekelt, lévén hogy ők szállítanak a *Bibliothèque de France* számára egy több mint 3000(!) terminálos rendszert.

A PC-alapú rendszerek nemzetközi piacán a kanadai környezetben harmadik-negyedik helyet elfoglaló Columbia a legsikeresebb, hiszen a 792 eladásból ők teljesítettek 480-at.

Az élesedő verseny és beszűkülni látszó piac valószínűleg ösztönzőleg hat a fejlesztőkre, s Kanadában új, vagy eddig még alig ismert cégek felbukkanása is várható (pl. a VTLIS új UNIX-alapú fejlesztése). A legfontosabb jövőbeni elvárások (és így fejlesztések) az ún. "image interface", vagyis a beolvasható képek, dokumentumok, ill. tárolásuk, a kereskedelmi adatbázisok integrálása, az idehaza CCL néven ismertebb Z39.50 szabvány beépítése, ill. a teljes szövegű adatbázis-kezelés és a CD-ROM-alkalmazás területén jelentkeznek.

A cikk információitól függetlenül ugyan, de talán érdemes megemlíteni, hogy a számítógépesített kanadai könyvtárak OPAC-jai közül mintegy 30–35 érhető el a nemzetközi INTERNET-hálózaton (a legtöbb GEAC-alapú), ezek közül a legfontosabbak és hívószámaik a következők:

Queen's University	TN3270 130.15.125.20
University of Calgary	Telnet 136.159.1.70
York University	Telnet 130.63.1.10
University of Toronto	Telnet 128.100.100.32
McGill University	TN3270 MVS.MCGILL.CA.
University of Western Ontario	Telnet 129.100.2.18
University of Saskatchewan	Telnet 128.233.1.20
Athabasca University.	Telnet 131.235.5.1

Brandon University	Telnet 142.13.16.4
Mount Allison University	Telnet 138.73.1.1
University of Prince Edward Island	Telnet 137.149.1.3
Dalhousie University	Telnet 129.173.1.22
Mount Saint Vincent University	Telnet 129.173.1.22
N. Scotia Coll. of Art and Design	Telnet 129.173.1.22
Saint Mary's University	Telnet 129.173.1.22
Tech. Univ. of Nova Scotia	Telnet 129.173.1.22
University College of Cape Breton	Telnet 129.173.1.22
University of Kings College	Telnet 129.173.1.22
McMaster University	TN3270 MCMVM1.CIS. MCMaster.CA.
University of British Columbia	Telnet 137.82.29.239
University of Manitoba Libraries	Telnet 130.179.16.89
St. Boniface General Hosp. Library	Telnet 130.179.16.89

University of Waterloo	Telnet 129.97.128.99
Lakehead University	Telnet 192.75.62.204
Carleton University	Telnet 134.117.1.46
University of Windsor	Telnet 137.207.128.49
Acadia University	Telnet 131.162.2.77
Ontario Inst. for Stud. in Educat.	Telnet 192.75.177.39
Simon Fraser University	Telnet 128.189.32.14

/MERILEES, B.: *Integrated library systems in Canadian public, academic and special libraries.* = *Canadian Library Journal*, 49. köt. 3. sz. 1992. p. 193–200./

(Kokas Károly)

Személyi számítógéppel végzik a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzést a Helsinkii Műszaki Egyetemi Könyvtárban

A Helsinkii Műszaki Egyetemi Könyvtár az ország legnagyobb könyvtárközi kölcsönzési teljesítményével dicsekedhet: évi 60 ezer megrendelés érkezik hozzá, s ennek kétharmadát saját állományából ki is tudja elégíteni. (A kérések 15%-át, mintegy 10–10 ezer kérést továbbít bel-, illetve külföldi könyvtárakhoz.) A külföldi partnerek sorában meghatározó a *British Library Document Supply Centre (BLDSC)*. A tizfős személyzet a külföldre irányuló igénylések 80%-át telexen, 14%-át postán, s mintegy 6%-át faxon vagy online kapcsolat révén továbbítja. 1991 óta a könyvtár a VTLS integrált szoftvert használja; minthogy ennek nincs könyvtárközi kölcsönzési modulja, külön program kifejlesztésével kellett e területet gépesíteni.

E célra IBM-kompatibilis személyi számítógép szolgál, 386-os processzorral és 70 Mbájtos Winchesterrel, adatbázis-kezelő programként a dBase III-at választották. Mivel külföldre főként telexen küldik a kéréseket, a két berendezést összekötötték: a telexgépbe egy adapterkártyát helyeztek, a számítógépbe pedig egy speciális kommunikációs programot. A belföldi megrendelőtől telexen érkező igénylést nem lehet közvetlenül továbbítani: egyrészt ezek csekély részaránya, másrészt az igen gyakran hiányos adatok következtében.

A használat megkönnyítése érdekében menüvezérelt utasítási eljárást választottak. Az egész rendszer öt adatbázisból épül fel: az új igényeket magában foglaló input adatbázis (egyelőre csak a BLDSC-hez és a Delfti Műszaki Egyetemi Könyvtárhoz továbbítják gépen a rendelést), mely sok tekintetben elvégzi a beérkező adatok ellenőrzését; a rendeléseket nyilvántartó adatbázis, melyben minden adatra rá lehet kérdezni, akár Boole-operátorokkal is; a kielégített igénylések ún. archiv adatbázisa; a megrendelő partnerek adatbázisa (címmel, az illetékes személyek nevével stb.); végül azon könyvtárak adatbázisa, amelyekhez a megrendeléseket továbbították.

A rendszer végeredményben a felhasználó számára gyorsabb és biztonságosabb szolgáltatásokat eredményez, s a könyvtári személyzet is profitál az időráfordítás csökkenésével, az automatikusan nyert, sokoldalú statisztikákkal.

/MÖRTTINEN, E.: *A new microcomputer application for international interlending at Helsinki University of Technology Library.* = *IATUL Quarterly*, 5. köt. 2. sz. 1991. p. 122–127./

(Sonnevend Péter)

Hogyan tartsuk meg az állásunkat Angliában?

Ugye felfigyelt a címre, kedves olvasó? 1992–93 fordulóján Európa recesszióba süllyedt, és ez itt, Angliában már válsággal fenyeget. A mostani recesszió – szemben a nyolcvanas évek elejének gazdasági visszaesésével – a szolgáltatóipart is keményen sújtja.

Az elektronikus információ forgalma 1990-ben fele volt az előző évének. A kulcsszerepet játszó cégek, mint amilyen a Reuters is, egyre csak azt hangoztatják, hogy belátható időn belül nem javul az általános növekedési ütem. Az információtermeleket bátoríthatja az a tény, hogy csak a növekedés